

(א) לקמן דף כב: (ב) מחילתא  
(ג) ור"י פ' בא ולקמן דף מח: ע"ש,  
(ד) ג'ל רב יהודה אמר שמואל  
(ה) וכן איתא ברי"ף וברא"ש,  
(ו) פסחים דף נד: (ז) עיין תוס'  
סוטה לב: ד"ה ורצין, (ח) ועי'  
תוס' סוטה לב ע"ב ד"ה ורבי  
תוס' מנחות מג ע"ב ד"ה ואמר,  
(ט) ויכ"ר תוס' לקמן כט. ד"ה  
מפני,

## גליון הע"ם

## מוסף תוספות

מוסף רש"י

## רבינו חננאל

[illegible]

קאמר, מכלל שאם לא עשה ל  
בפסחים בענין מקום שנהגו לע  
ביום כפורים ובין השמשות ש  
אינו כתענית צבור (רק) וכו' ע  
עילה. ומקשינן איני והא אמר

מי שמתו פרק שלישי ברכות

אֲחֵלָה יִקְרָא. כֹּל בִּרְכָה וּבִרְכָה: דְּלִית בָּהּ מַלְכוּת שְׁמִים. אִין מִלֵּךְ  
הַעוֹלָם בִּבְרִיתוֹת שֶׁל י"ח: ה"ג וְהִי בִרְכַּת הַמּוֹנֵן לְפָנֶיהָ דְּלִית בָּהּ  
מַמְלֻכּוּת שְׁמִים כּו'. לִישָׁנָה אַחֲרֵיכֵּן שְׁאִין פִּתְלָה דְּלִית בָּהּ מַלְכוּת שְׁמִים.  
קִבְּלַת מַלְכוּת שְׁמִים כְּדֹאִיתָא בַּק"ש שֶׁמֶכַח עָלֵינוּ אֶת הַשֵּׁם לְאֶדְוָן וְלִמְלֵךְ

מיוחד ולהאי ליטנא גרסינן והרי  
זכרם המזון לאחריו דליט צה מלכות  
שמיים ולשון זה נראה שהוא עיקר  
מדמשי ליה אלף ק"ש וזכרת המזון  
דאורייתא והאי בלאתריו עסקינן ואי  
לליטנא קמא הלא לא אפרייז צבצבת  
המזון לאחריו בדאקמריה דלדארי  
לתלמודא עילויא אלף ק"ש וזכרת המזון  
דאורייתא כו'. ואי דגרסי הכא  
בצלשון קושא ק"ש דרבנן היא אלף  
ק"ש דליט צה מלכות שמים וזכרת  
המזון דאורייתא לאפקי תפלה דרבנן  
ואין צה מלכות שמים למאן דגרסי הכי  
מפרשינן לקמן בשבץ דבוקמן  
דדברי תורה כביד: **י ש ס** ה' אקרא.  
כשבצא משה לפתוח בדברי שירה אמר  
ללחם לישראל אני אצרך מחלה ואתם  
עשו אחרי אמר כי שם ה' אקרא  
בצרכה אתם הבו גזל וגללהיני בצאמן  
הכי מפרשי לה במסכת יומא (דף לז.) :  
**ששנינו טעון לפניו.** \* כלומר שלא  
מאנינו לו מקרא מפורש לצרכך לפניו :  
**טעון לאחריו.** דרמכייז וכלת ושצבת  
וזכרת: **תורה שטעונה לפניו.**

מזון שהוא טעון לאח  
לפניו איכא למפרך  
ומה לתורה שכן חיי  
מברך לאחריו ואינו  
אמר רב <sup>א</sup> יהודה ספק  
לא קרא \* אינו חוזר  
ויציב ספק לא אמר  
\* מאי טעמא קריאת  
דאורייתא מתיב רב  
אמר ליה אבוי ההוא  
בעל קרי מהרהר בלב  
ולא לאחריה ועל המי  
מברך לפניו ואי ס"ד  
לברוך לאחריה מאי  
יציאת מצרים הא אז  
ונימא הא ולא לבעי  
דאית בה תרתי וו' א  
קריאת שמע ספק לא  
היה התפלל ליה

ומתפלל ורבי יוחנן אמר <sup>ז</sup>ולואי שיתפלל אדם כל היום  
אמר שמואל יהיה עומד בתפלה ונוצר שהתפלל פוסם  
איני והאמר רב נחמן כי היוני בי רבה בר אבוב בע  
דטעו ומדכרי דחול בשבת מהו שיגמרו ואמר לן י  
הכי השתא התם גברא בר חיובא הוא ורבנן הוא דלא  
שבת אבל הכא הא צלי ליה: ואמר רב יהודה אמר  
לביהכ"נ ומצא צבור שמתפללין אם יכול לחדש  
ואם לאו אל יחזור ויתפלל וצדיקא דאי אשמעינן ק

אמר כבר שמיהן מ"מ שמה אמר ק"ש ולא אמר אמת ויציב שזה  
שמה לא קרא לא זה ולא זה כיון דספיקא הוא כולי האי לא אצטרך  
דשמה קרא ק"ש אחרת ולא יא' כלל צמה עשוה עמה ואם צדור  
אמת ויציב בלא ק"ש ואם כן כשיאמר מעמה ק"ש לא תקן כלל ולא  
אלא מתאמת ויציב אצל צדור הוא שמה ק"ש ואפילו הכי הוי אמר  
שמתוכן אי לא אמר לא פרשם יציאת אמר אמת ויציב ואם כן לא  
ויציב לפי דעטם אמת ויציב הוי משום יציאת מזרים והלכך הוי  
דאמרין לעיל בצדק קמא (ד' 3.) בצדק מ

**דורבן יוחנן** אמר ויחזו שיחפצל אדם כל היום. ואמר ר"ז  
דלהא מקמחא לא פליה דלהא דלמחר דא יסודיה אמר שמואל

**כא.**

**וְהָיָה תַּפְלָה דְּרַבְרָה שֶׁהֻצְבָּר בָּהּ.** וְאִם אֲמַאי שָׁנָה צִבָּה דְּקַ"ש דְּקַ"א  
בְּנוּהָ דְּלִדְרָה שֶׁהֻצְבָּר עֲסֻקוֹן צו וְקַמִּי אִינוּ מִצְרֵךְ לַפִּינָה  
כִּי. וְיִ"ל מִשּׁוֹם רְבוּתָא דְּתַפְלָה פִּרְרִי מִינֵיהּ אַע"ג אֲתַפְלָה מַעֲמוּד  
וְנִרְאֵה לְכָל שְׂאֵץ אֵין עוֹמֵד כְּמוֹת אֲפִילוּ הֵכָּה אֲמַרְרִין אִם לֹא תַּחֲתִיל  
כִּי יַחֲתִיל. כִּי אִינוּ דִּלְגָּה דִּלְגָּה יֵד עוֹמֵד טַעֲמָא

דבסמוך יקשה גס לרבינא מה לי  
ק"ש וברכת המזון יותר מתפלה וי"ל  
לרבינא נוחא כיון דהרהור כדבור  
דמי יס להלכיכו בק"ש וברכת המזון  
הסם מדאורייתא יותר מתפלה דרבנן  
אכל לרב סתמא כיון דהרהור אינו  
כלום רק שלא יחא יושב ונטל מה לי  
ק"ש מה לי תפלה: **הא אי לא אתחיל**  
**א"א יתחיל**. וא"ת אימא דדבור קאמר  
הא דהרהור ספיר דמי וי"ל דמשמע  
ללא יתחיל אפי' דהרהור מדלא קאמר  
יקצר דבור צו יהיהר צאריכות:  
**הכי גרס' אלא** ק"ש וברכת המזון  
דאורייתא ותפלה דרבנן ולא

גריסין מידי בתר הכי עד אמר רב  
יהודה אמר רב. ופי' הקונטרס ק"ש  
לדורייתא כיון שאינו אומר אמת  
ויצי' דרפ' צנחמיתין ויש ספרים  
גורסים ק"ש דרצנן הוא. ומשני אלא  
ק"ש אית צה מלכות שמים וצרכת  
המוזן לדורייתא ותפלה דרצנן וכן  
הגירסא צפ"ה וקשה דצנחמיתין פי'  
דק"ש לדורייתא לכולי עלמא כיון שלא  
אמר אמת ויצי' דצהכי מיירי מתניתין  
וגם יש ספרים גורסים שאני תפלה  
לית צה מלכות שמים והרי צרכת  
המוזן לית צה מלכות שמים ותנן על  
המוזן מנצח לאחריו וכו' אלא היינו  
עוממא דק"ש אית צה מלכות שמים  
וצרכת המוזן לדורייתא ותפלה דרצנן  
וגם על גירסא זו קשה דלפריש':

**ספך לא אמר אמת ויציב חוור.**  
ומימא הא ע"כ רצין לומר

דברי תורה כתיב תנן  
 "אינו מברך לא לפני  
 מברך לאחריו ואינו  
 אמת ויציב דאורייתא  
 עמא מברך אי משום  
 ר ליה בקריאת שמע  
 קריאת שמע עדיפא  
 עזר אמר "ספק קרא  
 קרא חוזר וקורא ק"ש  
 התפלל אינו חוזר  
 בולו" ואמר רב יהודה  
 אפילו באמצע ברכה  
 מיניה הני בני רב  
 מרין כל אותה ברכה  
 אטרחוהו משום כבוד  
 מואל התפלל ונכנס  
 דבר יחזור ויתפלל  
 ה"מ יחיד ויחיד

וְכָל לֵהוּיָם וְעַתָּה כְּשִׂיאָמְרָא אֲמַת וַיֵּצֵא נִמְצָא שֶׁהַשְּׁלִים הֵכֵל וְכִי תִימָחַ  
 רָצֵן לַחֲזוֹר שְׁנִיָּה אֲבָל אִם יֵאֲמָר ק"ש אֵין זוֹ תַקְנָה גְּמוּרָה כֹּל כֵּן  
 אִם אֲמָר כְּבֹר ק"ש אִם כֵּן לֹא אֲמָר נִמְי אֲמַת וַיֵּצֵא שְׁאֵין רְגִילוֹת לוֹמֵר  
 אִם מְדִי סָפְקוֹ עוֹד אֲמָר הִרְרִי שְׁמַעוֹן דְּמִיירִי שְׁפִיר שְׁאִינוֹ מְסוּפָק  
 וַיֵּצֵא דְאוֹרִייתָא שֶׁר"ל סָפֵק לֹא אֲמָר אֲמַת וַיֵּצֵא עַם פֶּרֶשֶׁת זֵינִית  
 יִכִּיר כֹּלל יִצְחָק מַזְרִים וְכוּלָּה מִילָתָא דִּלְיִיחָת מַזְרִים קָרִי לִיה אֲמַת  
 שֶׁסֶּת זֵינִית צִלָּתָא אֲמַת וַיֵּצֵא: **הַקּוֹל** בְּדִרְבֵּי תוֹרָה בְּתִיב. וְהֵא  
 דְּכַתִּיב וַיִּשְׁכַּב וַיִּשְׁמַח וַיִּשְׁמַח וַיִּשְׁכַּב בְּעִלְמָה הָאֵל:

כֹּה כִּרְצִי יוֹחֵן וְדוֹקָא בְּסִפְקֵי הַתַּפְּלָל \* אֲבָל וְדָאֵי הַתַּפְּלָל לֹא (1) מַדְעָ  
שֶׁמֶן וְזוֹכֵר שֶׁהַתַּפְּלָל פּוֹסֵק וְכו' וְכֵן אִם יוֹלֵד לַחֲדָשׁ דְּבַר בְּתַפְּלָמוֹ:  
ע

פ', כגון שהתפלל תפלה אדעתא דרוביה ושכח התפלל ועמד להתפלל אדעתא דרוביה באמצע ברכה, שאם בא לגמרה נמצא כמי שמקריב שני מתימין בשחיתות שהוא עובר משום באמצע ברכה. ובהא אפי' ר' יוחנן מודה ליה קאמר בר קאמר בר שישלל סוף כל היום כגומ' וכיצא בתן, אבל תפלת חובה לא חובה, דהני גבי ר' ירמיה ועובדיה דרבי בשבת גומ' גומ' דערבית שחיתות ומנחה, אבל במסוף פוסק אפי' באמצע ברכה.

עין משפט  
גר מצוה

ל' א מ"י פ"ג מהלכות ק"ש  
הלכה יג סמג עשין יט  
טוש"ע א"ח סימן סז:  
ל' ב ג מ"י פ"י מהל' תפלה  
הלכה ו סמג עשין יט  
טוש"ע א"ח סימן קז סעיף א:  
ל' ד מ"י שם הלכה ז סמג  
שם טוש"ע א"ח סי' רסח  
סיף ב:  
ל' ה מ"י פ"א מהלכות תפלה  
הלכה ט סמג שם טוש"ע  
א"ח סימן קז סעיף א:

## תורה אור השלם

1. וְאֵבֶלֶת וְשִׁבְעָת וּבִרְכַּת אֵת  
 2. אֲשֶׁר נָתַן לָךְ: דְּבָרִים ח י  
 3. כִּי שָׁם אֶקְרָא הַבַּיִת גִּדְּל  
 לְאֵלֹהֵינוּ: דְּבָרִים לב ג  
 4. וְשִׁנְתָּם לְבָנִי וְדִבַּרְתָּ בָם  
 בְּשִׁבְתָּךְ בְּבֵיתְךָ וּבְלִמְתָּךְ  
 בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁבְכְךָ וּבְקוֹמָךְ:  
 דְּבָרִים יז ז

רבינו חננאל (המשך)

[illegible]